Hva var det som skjedde?

Tider kommer, tider går – så også med ord og uttrykk.

Jeg er en ivrig leser av ordbøker, men det er nok første gang en ordbok har fått meg til å skoggerle. Skoggerle? Ja visst, ordet har fått plass i *Nostalgisk ordbok*, som er en samling av ord med nostalgisk klang. Boken er skrevet av Petter Schjerven, kjent fra TV-seriene *Typisk norsk* og *Tingenes tilstand*.

En uordinær ordsamling

En ordbok er vanligvis et autoritativt oppslagsverk. Det er denne ikke. Tvert om, den er subjektiv både i utvalg og forklaringer. Se bare hvordan «bidé» utlegges: «liten vaskekum for underliv og føtter, setebadekar. Hva skjedde? Hvem lurte alle? Hvorfor er det bidé i alle bad innredet før 1980? Var anusvask så vanlig på den tiden? Nå står de der ubrukte og tørre – og fulle av ting man ikke har plass til noe annet sted på badet.»

Medisinere vil kanskje stusse over at f.eks. podagra og whiplash er tatt med, men i Schjervens univers gir det mening. Prosjektet er godt gjennomført – selv omslaget er en etterlikning av den klassiske serien *Gyldendals blå ordbøker*. Ideen om å trekke frem nostalgiske ord og uttrykk er imid-

lertid langt fra ny. I f.eks. TV-serien *Lille lørdag* i midten av 1990-årene drev Harald Eia og Bård Tufte Johansen herlig harselas med ord som teleks, flanellograf og fogd. *Utrydningstruede ord*, som opprinnelig kom i to bind, er en annen tilnærming til det samme (1, 2).

Hva de gamle vet

Oftest er det i samtale med andre generasjoner at vi blir klar over ord som tiden har herjet med. I studietiden lærte vi at urinen ved hemolytiske anemier kunne bli bokkøl-farget. Da læreren innså at mange av oss ikke hadde noe forhold til bokkøl (ja, det er oppslagsord i *Nostalgisk ordbok*), oppdaterte han teksten til noe ingen kunne ta feil av: colafarget urin.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no
Tidsskriftet

Litteratur

1. Skår A. *Utrydningstruede ord*. Samleutgave. Oslo: Messel forlag, 2008.
2. Nylund MF. Ord på vei ut? *Tidsskr Nor Legeforen* 2008; 128: 731.

Petter Schjerven

Nostalgisk ordbok

328 s, ill. Oslo: Vega forlag, 2010.

Pris NOK 399

ISBN 978-82-8211-108-9